

Terug naar Gihinga, waar een jong meisje met een handicap

symbool staat voor hoop en acceptatie

Naomi en Umwana, heldinnen in een kinderboek

Het verhaal van de Rwandese Naomi (8), ooit uitgesloten om haar handicap, inspireerde Mack van Gageldonk tot het maken van een prentenboek. Hij zocht Naomi op in haar dorp en zag een stralend meisje in een rolstoel.

BOB VAN HUËT

Voor Naomi (8) dreigde hetzelfde lot als voor zo veel andere kinderen in Afrika met een beperking. Ze kan niet lopen en heeft een waterhoofd, waardoor in haar Rwandese dorp Gihinga uitsluiting onvermijdelijk leek. Bijgeloof is hardnekkig in delen van het Afrikaanse continent, en ook elders in de wereld heerst nog steeds het idee dat krachtloze benen besmettelijk zijn of een straf van God.

Hierdoor werd Naomi's familie vlak na haar geboorte buitengesloten. Haar vader mocht zelfs niet meer met zijn vrienden dominoën. Zijn dochter werd gezien als een *ikimuga*, zoals de dorpelingen achter zijn rug om fluisterden. In de eigen landstaal betekent dat 'gebroken pot', iets dat men liever buiten het zicht houdt.

Maar Naomi werd niet weggestopt. Door samenwerking met lokale organisaties kwam het Nederlandse Liliane Fonds haar op het spoor. Met steun en kennis uit Nederland kreeg ze de kans om naar school te gaan. Haar ouders duwen haar in haar rolstoel nu een heuvel op waar het schoolbusje wacht. In haar klas is Naomi is volledig geaccepteerd.

Dit artikel over Naomi bracht Mack van Gageldonk op het idee een kinderboek over haar te schrijven.

De dorpelingen die haar eerst negeerden, hebben een betonnen oprit gemaakt, waardoor Naomi makkelijker met haar rolstoel in het schoolbusje kan worden geduwd.

Deze krant bracht in juni vorig jaar al een bezoek aan Gihinga, dat op anderhalf uur rijden van hoofdstad Kigali ligt, en schreef toen over Naomi. Dat verhaal maakte indruk op kinderboekenauteur en -tekenaar Mack van

'Gebroken' Naomi (7) is nu trots van dorp
Voor de gehandicapte Naomi (7) uit Rwanda leek het leven weinig in positie te hebben, maar het pakte anders uit. Zo is de

Gageldonk (64) en inspireerde hem om een kleurrijk prentenboek te maken, gebaseerd op Naomi's leven. In het boek is niet Naomi de hoofdpersoon, maar haar alter ego, het dappere olifantje Umwana.

Het verhaal begint als volgt: 'Midden in een groot bos in Afrika klinkt een zacht getrompetter. Het piepende geluid komt uit het slurfje van een pasgeborene babyolifant, genaamd Umwana.' Het vormt het begin van het geïllustreerde avontuur over een olifantje dat net als Naomi gehandicapt wordt geboren en afgewezen door haar omgeving. Maar

Umwana verandert in een heldin en redt een zebra in het gevaarlijke oerwoud.

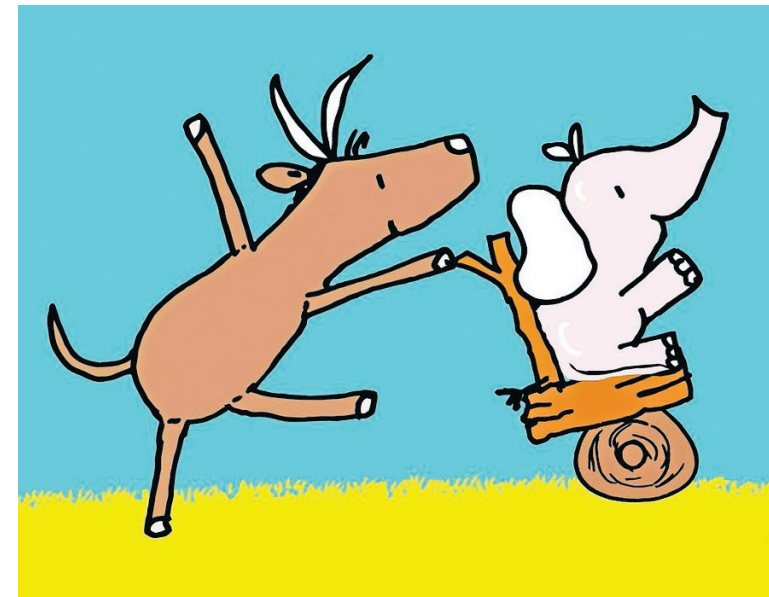
De Vlaamse uitgeverij Clavis liet het boek speciaal voor Naomi vertalen in het Kinyarwanda, de

Hoofdpersoon in het boek is Naomi's alter ego, het dappere olifantje Umwana

taal van Rwanda. Tot dusver is de oplage bescheiden, maar het boek is nu beschikbaar.

Eerste exemplaar

Het is eind februari. In het deels nog lemen huisje van Naomi en haar familie heeft een bijzondere ceremonie plaats. Op de aarden vloer van een verder kale huiskamer ligt een tapijt. Er staan een houten bankje en twee houten stoelen. Uit het dak van golfplaat komt een draad omlaag die is vastgemaakt aan een zonnepaneel. De rolstoel van Naomi domineert de kleine ruimte. Met vochtige ogen overhandigt Mack van Gageldonk het eerste

geldonk legt uit: „Toen het boek klaar was, hebben we deze beslissing genomen. Hoewel de ouders gelukkig zijn met de acceptatie van hun dochter en haar verhaal graag willen delen, vreesde haar moeder dat Naomi misschien weer als 'olifant' gepest zou worden." Daarom kozen ze voor de boektitel *Umwana*, dat 'kind' betekent in het Kinyarwanda.

Waarom dan de keuze voor een olifant en niet voor een kind? Van Gageldonk zegt dat dierenverhalen universeel zijn. „Het verhaal van een afgewezen babyolifant spreekt kinderen over de hele wereld aan." En net als Naomi wordt ook Umwana uiteindelijk geaccepteerd.

Op de school van Naomi wordt Van Gageldonk even later als een popster ontvangen, compleet met liedjes, dans en een groot spandoek met de tekst 'Disability is not inability'; ook met een handicap heb je mogelijkheden. Naomi, die tussen haar klasgenoten zit, straalt.

Tekenles

Haar school speelt inmiddels een rol in een video van het Liliane Fonds en dient elders in de wereld als een voorbeeld voor inclusie. Kinderen met een handicap participeren waar mogelijk, krijgen hulp van klasgenoten en hebben toegang tot de meeste lessen. Vandaag krijgen ze een bijzondere tekenles van Van Gageldonk. De leerlingen hangen aan zijn lippen terwijl hij uitlegt hoe je met een paar lijnen een olifant tekent. Natuurlijk is dat Umwana.

Het boek verschijnt juist in een tijd waarin solidariteit niet altijd vanzelfsprekend is, weet hij. Terwijl sommige westerse grootmachten flink snijden in hulp aan kwetsbare landen, tonen de inwoners van dit dorp in Rwanda hoeveel ze kunnen bereiken met bewustwording en medemenselijkheid. Alles begint bij begrip, luisteren en uitleggen. En vervolgens wordt er een betonnen oprit gemaakt die de wereld opent voor een meisje in een rolstoel.

Het boek over Naomi is te lezen als een universeel verhaal over acceptatie en het omarmen van alles dat anders is, denkt Van Gageldonk. Helaas verloopt het in de grottemensenwereld momenteel minder vriendelijk. In Rwanda volgt iedereen met bezorgdheid de consequenties van Donald Trumps besluit om \$200 USAID-programma's voor ontwikkelingshulp stop te zetten. Dat komt neer op 83 procent van de totale hulp die het rijkste land ter wereld verstrekke aan minderbedeelde landen.

„Voor ons valt het mee", zegt Emmanuel Mugisha van Nudor, de Rwandese organisatie voor mensen met een beperking, een dag later op het kantoor in Kigali. „Ons partnerschap met USAID was al beëindigd. Maar veel andere organisaties zijn wanhopig. Hoe kunnen ze doorgaan zonder deze financiën? Ze zoeken allemaal naar alternatieven, maar dat

Naomi, haar ouders en kleine zusje vermaakt zich met het prentenboek van Mack van Gageldonk. Rechtsboven de auteur, rechtsonder een van de tekeningen in het boek.
FOTOS: LILIANE FONDS

is buitengewoon moeilijk. Een dergelijke abrupte beëindiging van internationale samenwerking is desastreus."

Even verderop bij Greg Milano op zijn lip. De Amerikaan is al jaren de drijvende kracht achter Inclusive Cycling International. Deze organisatie levert in tien landen tandems en aangepaste fietsen voor mensen met een beperking. „Wij waren een van de eerste die in het nieuwe beleid van Trump en Musk werden geschrapt. Weet je waarom? Omdat 'inclusief' in onze naam staat. We streven ernaar dat iedereen kan meedoen, maar dat is onder Trump vloeken in de kerk."

Het Liliane Fonds ziet het boek over Naomi ook als een bevestiging van iets groter: simpel gezegd samen de schouders eronder zetten, maar de formele term luidt *community-based rehabilitation* (zeg maar gemeenschapsgerichte opvang). „Umwana gaat over veel meer dan alleen het leven van Naomi. Het gaat over het creëren van een inclusieve sa-

'Het verhaal van een afgewezen babyolifant spreekt kinderen overal aan'

menleving, waarvan kinderen met een beperking deel uitmaken en waarin ze vanuit hun eigen kracht tot bloei kunnen komen", zegt Inge Groenewegen, adviseur van het Liliane Fonds. „Met dit boek laat Mack kinderen in Nederland zien dat kinderrechten niet vanzelfsprekend zijn. Maar dat die met een duwtje in de juiste richting wel bereikt kunnen worden."

Egels

In de klas van Naomi wordt dit allemaal onbedoeld geïllustreerd met de kleine heldin als stralend middelpunt. De meegebrachte stiften gaan rond en na wat oefeningen met Van Gageldonk beginnen de kinderen enthousiast aan een meterslange tekening. Er verschijnen bekende dieren, veel olifanten, maar ook Nederlandse egels die de kinderen op plaatjes hebben gezien. Buiten de schoolklas staan tientallen kinderen te kijken. „Kunt u ook bij ons lesgeven?" vraagt een jongen in zijn beste Engels.

Van Gageldonk, die al jaren kinderboeken maakt, heeft er duidelijk lol in. Hij vertelt de kinderen waarom hij hier is. „Dat krantenartikel over Naomi raakte me", zegt hij later. „Naomi's situatie leek uitzichtloos. Ze werd verstoort door haar eigen dorp. Er was een wonder nodig om haar weer een kans te geven in haar leven. Gelukkig gebeurde dat wonder."